

นิพนธ์ต้นฉบับ

การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่รอบป่ากันชนของ
ป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย แขวงไชยบุรี
ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Dependency on Forest Resource of People Residing Around Buffer Zone of
Nam Pui National Reserved Forest, Saiyaboury Province,
Lao People's Democratic Republic

พุทธพร รักชีวี
สันติ สุขสอาด
วุฒิพล หัวเมืองแก้ว

Phouthaphone Lacivy
Santi Suksard
Wuthipol Hoamuangkaew

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
Faculty of Forestry, Kasetsart University, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand
E-mail: langlacivi@hotmail.com

รับต้นฉบับ 4 เมษายน 2554

รับลงพิมพ์ 26 เมษายน 2554

ABSTRACT

The objectives of the study were to determine the socio-economic condition, dependency on forest resource and factors affecting the dependency on forest resource of people residing around the buffer zone of Nam Pui National Reserved Forest. A total of 226 respondents was used for the study. A designed questionnaire was employed as a tool for the data collection. The statistical analysis methods used were percent, minimum, maximum, mean, standard deviation, *t*-test and *F*-test, with the given significance level of 0.05.

The results of the study revealed that most respondents were male with an average age of 41.04 years. Ethnicity of most was low land Lao and most had a primary school educational level. Rice cultivation was their main occupation. About 65.93 percent had a secondary occupation and the average resettled period was 37.02 years. The average land holding was 13.53 rai. The average annual household income and expenditure were 73,996.46 and 44,505.31 baht, respectively. About 95.54 percent received information about conservation from government officers and 98.23 percent had participated in forest resource conservation activities. The types of forest resources that the targeted groups depended on were firewood, timber, bamboo, herbs, wild fruits, bamboo shoot, rattan, mushroom and edible insects with their combined value being 5,880,007.28 baht per annum.

Based on the hypothesis that the differences in the educational level, main occupation, secondary occupation, number of household members, size of land holding, household income and participation in forest resource conservation activities caused significantly

differences in people depending on forest resource in buffer zone of Nam Pui National Reserved Forest with the significance level of 0.05. Thus, the relevant government officers should employ the obtained information as a guideline for formulating the appropriate management plan of this National Reserved Forest.

Keywords: dependency, forest, buffer zone

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ และสังคม การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้และปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่รอบป่ากันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ราษฎรที่อาศัยอยู่รอบป่ากันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 41.04 ปี ส่วนใหญ่มีเผ่าพันธุ์เป็นลาวลุ่ม จบการศึกษาระดับชั้นประถม อาชีพหลักทำนา ร้อยละ 65.93 มีอาชีพรอง ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน เฉลี่ย 37.02 ปี มีที่ดินถือครองเฉลี่ย 13.53 ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 73,996.46 บาทต่อปี รายจ่ายเฉลี่ย 44,505.31 บาทต่อปี ราษฎรร้อยละ 95.54 ได้รับข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 98.23 เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ที่ราษฎรพึ่งพิง ได้แก่ ฟืน ไม้ ไม้ พืชสมุนไพร ผลไม้ หน่อไม้ หวาย เห็ด และแมลงกินได้ โดยมีมูลค่าเท่ากับ 5,880,007.28 บาท

การทดสอบสมมติฐานพบว่าระดับการศึกษา อาชีพหลัก การมีอาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ที่ถือครอง รายได้ของครัวเรือน และการเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรต่างกั นมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่กันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนในการจัดการพื้นที่ป่ากันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุยได้

คำสำคัญ: การพึ่งพิง ป่าไม้ ป่ากันชน

คำนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่สังคมส่วนรวม ในการพัฒนาประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ที่ผ่านมานั้นอยู่บนพื้นฐานของการนำเอาทรัพยากรป่าไม้มาใช้ประโยชน์อย่างฟุ่มเฟือย และการเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้มีการขยายและจับจองพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตรทำให้เนื้อที่ป่าไม้ลดลง (ภูเวียง, 2548)

ป่ากันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย ได้ก่อตั้ง

ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 มีเนื้อที่ทั้งหมด 32,189 เฮกแตร์ (กรมป่าไม้, 2536) ครอบคลุมเนื้อที่สามเมืองคือเมืองเชียง เมืองปากลาย และเมืองท่งมีไซ ปัจจุบันป่ากันชนดังกล่าวมีการใช้ประโยชน์จากการลักลอบตัดไม้ เก็บของป่าและล่าสัตว์จากราษฎรที่ไม่มีงานทำ และในขณะที่เดียวกันภาครัฐมีการส่งเสริมให้ราษฎรปลูกพืชเศรษฐกิจทำให้มีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรและทำไร่เลื่อนลอยเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรในพื้นที่ ดังนั้นแผนกกสิกรรมและป่าไม้แขวง ได้จัดแบ่งพื้นที่เขต

กันชนบางส่วนให้ทำการเกษตรได้ ตลอดจนให้ราษฎรสามารถล่าสัตว์ เก็บหาของป่าและตัดไม้ได้บางชนิดเพื่อมาใช้สอยในครัวเรือนได้ และกำหนดพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ลักษณะที่โดดเด่นทางธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพไว้บางส่วนตามความเหมาะสม ดังนั้นการศึกษาการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่รอบแนวกันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย จึงมีความจำเป็นเพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนในการจัดการป่ากันชนที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นเป้าหมายของการจัดการป่าไม้

กรอบแนวคิดในการวิจัย คือ 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก การมีอาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง รายได้ของครัวเรือน และการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และ 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่รายรอบป่ากันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย ได้แก่ ไม้พื้น ไม้ ไม้ไผ่ พืชสมุนไพร ผลไม้ หน่อไม้ หวายเส้น เห็ด พืชผัก และแมลงกินได้

สมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ คือ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก การมีอาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง รายได้ของครัวเรือน และการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่ต่างกันทำให้ราษฎรมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบในการศึกษา ซึ่งได้จากการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่ากันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ศึกษาในช่วงเดือนมิถุนายน 2552 ถึงเดือนพฤษภาคม 2553

การสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ทำการสุ่มเลือกหมู่บ้านตัวอย่างที่จะใช้เป็นพื้นที่ศึกษาจำนวน 9 หมู่บ้าน โดยจะจัดแบ่งออกเป็น 3 โซนคือ โซนตอนเหนือ โซนตอนกลางและโซนตอนใต้ ของพื้นที่ในแนวเขตป่ากันชน ซึ่งในแต่ละโซนมีหมู่บ้านตัวอย่างจำนวน 3 หมู่บ้านที่ประกอบด้วยหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก จากการสุ่มเลือกหมู่บ้านตัวอย่างปรากฏว่าหมู่บ้านที่ได้รับเลือกสำหรับการศึกษานี้ของโซนเหนือได้แก่หมู่บ้านนาแวน หมู่บ้านปากช่อง หมู่บ้านวังคำเขตโซนกลาง ได้แก่ หมู่บ้านนาอุม หมู่บ้านนาทอง หมู่บ้านนาคะยาง และเขตโซนใต้ ได้แก่ หมู่บ้านนาม่วง หมู่บ้านนาเปย และหมู่บ้านแค้น มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 520 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ สัมประสิทธิ์การแปรผันเท่ากับ 0.05 และความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 226 ครัวเรือนและใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วน (สุบงกช, 2526) เพื่อให้เกิดการกระจายของกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลใน 9 หมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำเอาข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมด 226 ชุดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ใช้สถิติ t-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มและ F-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปโดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลและวิจารณ์

ข้อมูลทั่วไปของราษฎร

จากการศึกษาราษฎรกลุ่มตัวอย่าง พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ เป็นเพศชายร้อยละ 76.55 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 23.45 มีอายุเฉลี่ย 41.04 ปี ส่วนใหญ่เป็นลาวลุ่มร้อยละ 87.61 รองลงมาเป็นลาวเทิงและลาวสูง คิดเป็นร้อยละ 10.62 และ 1.77 ตามลำดับ จบการศึกษาระดับชั้นประถมร้อยละ 34.96 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษาคิดเป็นร้อยละ 33.63, 23.45 และ 7.96 ตามลำดับ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่ามีสมาชิกในครัวเรือน 5 คนคิดเป็นร้อยละ 36.72 รองลงมาจำนวนสมาชิกในครัวเรือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 คน 6 คนและตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 30.53, 21.24 และ 11.50 ตามลำดับ มีอาชีพหลักทำนาคิดเป็นร้อยละ 39.38 รองลงมาทำสวน รับราชการ ค้าขาย ทำไร่ และรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 19.03, 12.39, 11.50, 10.17 และ 7.52 ตามลำดับ มีอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 65.93 และไม่มีอาชีพรองร้อยละ 34.07 โดยมีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 37.02 ปี ราษฎรมีพื้นที่ถือครอง 5 - 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาพื้นที่ถือครองตั้งแต่ 15 ไร่ขึ้นไป 10 - 15 ไร่ และน้อยกว่า 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30.56, 17.59 และ 14.35 ตามลำดับ โดยมีพื้นที่ถือครองสูงสุด 45 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ เฉลี่ย 13.53 ไร่ โดยราษฎรคิดว่ามีพื้นที่ทำกินพอเพียงต่อการดำรงชีพคิดเป็นร้อยละ 67.70 และไม่เพียงพอร้อยละ 32.30 ราษฎรมีรายได้ต่อปี 30,000 - 60,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 40.26 รองลงมาได้ 60,000 - 90,000 บาท ตั้งแต่ 90,000 บาทขึ้นไป และน้อยกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.34, 18.14 และ 17.26 ตามลำดับ โดยมีรายได้เฉลี่ย 73,996.46 บาทต่อปี ราษฎรมีรายจ่ายรวมตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 22.12 รองลงมาได้รายจ่าย 20,000 - 30,000 บาท 30,000 - 40,000 บาท 40,000 - 50,000 บาท และน้อยกว่า 20,000 บาท คิดเป็น

ร้อยละ 21.24, 20.80, 19.02 และ 16.81 ตามลำดับ โดยมีรายจ่ายเฉลี่ย 44,505.31 บาทต่อปี เมื่อเปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายในครัวเรือน พบว่าราษฎร มีเงินเหลือเก็บคิดเป็นร้อยละ 66.37 รองลงมาไม่มีรายได้เท่ากับรายจ่าย และมีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 26.99 และ 6.64 ตามลำดับ และราษฎรส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 95.13 คิดว่าการกำหนดพื้นที่ป่ากันชนไม่มีประโยชน์

ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากการศึกษา พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 99.12 มีเพียงร้อยละ 0.88 ที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีมากกว่า 1 แหล่ง ราษฎรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 95.54 รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน โทรทัศน์ หอกระจายข่าว และญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 85.71, 48.21, 15.18, 3.57, 2.23 และ 0.45 ตามลำดับ

การเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากการศึกษา พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่ เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้คิดเป็นร้อยละ 98.23 มีเพียงร้อยละ 1.77 ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่ราษฎรเข้าร่วมมีมากกว่า 1 กิจกรรมได้แก่ กิจกรรมหลักสูตรการปลูกสร้างสวนป่า คิดเป็นร้อยละ 86.04 รองลงมาเข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตรการป้องกันไฟป่า การป้องกันรักษาป่าไม้ การจัดการที่ดินป่าไม้ การอนุรักษ์สัตว์น้ำ และสัตว์ป่า และการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 48.65, 27.47, 13.96, 3.15 และ 1.35 ตามลำดับ

การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้

ราษฎรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่ากันชนคิดเป็นร้อยละ 92.23 โดยมีรายละเอียดดังนี้

การเก็บหาพืชน พบว่า ราษฎรมีการเก็บหาพืชนในพื้นที่ป่ากันชนคิดเป็นร้อยละ 77.90 ชนิดไม้ที่ใช้ทำพืชนได้แก่ ไม้ก่อ ไม้เต็ง ไม้ติ้ว และไม้รัง ปริมาณพืชนที่เก็บได้เฉลี่ย 1.64 ลูกบาศก์เมตรต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณพืชนที่เก็บได้ทั้งหมด 371.36 ลูกบาศก์เมตร และมีมูลค่าเท่ากับ 185,680.00 บาท

การตัดไม้ พบว่า ราษฎรร้อยละ 40.30 มีการตัดไม้มาเพื่อใช้ประโยชน์ในการก่อสร้าง ชนิดไม้ที่ใช้ประโยชน์ ได้แก่ ไม้ตะเคียน ไม้ประดู่ ไม้ยาง และไม้ชิงชัน ปริมาณไม้ที่ตัดมาใช้ประโยชน์เฉลี่ย 4.27 ลูกบาศก์เมตรต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณไม้ที่ตัดทั้งหมด 371.36 ลูกบาศก์เมตร และมีมูลค่าเท่ากับ 4,329,037.99 บาท

การตัดไม้ไผ่ พบว่า ราษฎรร้อยละ 53.50 มีการตัดไม้ไผ่เพื่อใช้ประโยชน์ทำรั้ว ชนิดไม้ไผ่ที่ตัดได้แก่ ไผ่ชาง ไผ่บง ไผ่รวก และไผ่หนาม ปริมาณไม้ไผ่ที่ตัดได้เฉลี่ย 48.43 ลำต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณไม้ไผ่ที่ตัดได้ทั้งหมด 10,945.66 ลำ และมีมูลค่าเท่ากับ 208,077.00 บาท

การเก็บหาพืชสมุนไพร พบว่า ราษฎรร้อยละ 12.40 มีการเก็บหาพืชสมุนไพร ชนิดของพืชสมุนไพรที่เก็บหา ได้แก่ ต้นตะไคร้ ส้มป่อย ดินเป็ด เปลือกประดู่ เฉากอระเพ็ด และใบหนาด ปริมาณพืชสมุนไพรที่เก็บหาได้เฉลี่ย 8.81 กิโลกรัมต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณสมุนไพรที่เก็บหาได้ทั้งหมด 1,191.92 กิโลกรัม และมีมูลค่าเท่ากับ 185,666.86 บาท

การเก็บหาผลไม้ พบว่า ราษฎรร้อยละ 32.70 มีการเก็บหาผลไม้ ชนิดของผลไม้ที่เก็บหา ได้แก่ ลูกตาว ลูกก่อ หมากเทศอก และลูกกระบก ปริมาณผลไม้ที่เก็บหาได้เฉลี่ย 49.26 กิโลกรัมต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณผลไม้ที่เก็บหาได้ทั้งหมด 11,134.78 กิโลกรัม และมีมูลค่าเท่ากับ 328,030.62 บาท

การเก็บหาหน่อไม้ พบว่า ราษฎรร้อยละ 89.80 มีการเก็บหาหน่อไม้ ชนิดของหน่อไม้ที่เก็บหาได้แก่ หน่อไม้ไผ่รวก หน่อไม้ไผ่หวาน หน่อไม้ไผ่บง และหน่อไม้ไผ่ชาง ปริมาณหน่อไม้ที่เก็บหาได้เฉลี่ย

76.81 กิโลกรัมต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณหน่อไม้ที่เก็บหาได้ทั้งหมด 17,358.53 กิโลกรัม และมีมูลค่าเท่ากับ 345,434.75 บาท

การเก็บหาเห็ด พบว่า ราษฎร ร้อยละ 8.80 มีการเก็บหาเห็ด ปริมาณเห็ดที่เก็บหาได้เฉลี่ย 4.73 เส้นต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณเห็ดที่เก็บหาได้ทั้งหมด 1,070 เส้น และมีมูลค่าเท่ากับ 54,570.00 บาท

การเก็บหาเห็ด พบว่า ราษฎรร้อยละ 83.20 มีการเก็บหาเห็ด ชนิดของเห็ดที่เก็บหาได้แก่ เห็ดเผาะ เห็ดละโงก เห็ดโคน เห็ดหูหนู และเห็ดขาว ปริมาณเห็ดที่เก็บหาได้เฉลี่ย 40.59 กิโลกรัมต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณเห็ดที่เก็บหาได้ทั้งหมด 91,744 กิโลกรัม และมีมูลค่าเท่ากับ 191,011.01 บาท

การเก็บหาแมลงกินได้ พบว่า ราษฎรร้อยละ 20.80 มีการเก็บหาแมลงกินได้ ชนิดของแมลงกินได้ที่เก็บหา ได้แก่ ไข่มดแดง หนอนไม้ไผ่ ดักแตน และขุนน ปริมาณแมลงกินได้ที่เก็บหาได้เฉลี่ย 2.94 กิโลกรัมต่อครัวเรือน โดยมีปริมาณแมลงกินได้ที่เก็บหาได้ทั้งหมด 665.05 กิโลกรัม และมีมูลค่าเท่ากับ 52,499.05 บาท

มูลค่ารวมของทรัพยากรป่าไม้ที่ราษฎรกลุ่มตัวอย่างมีการพึ่งพิงในพื้นที่ป่ากันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปู้เท่ากับ 5,880,007.28 บาท

การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ราษฎรที่มีระดับการศึกษา อาชีพหลัก การมีอาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ที่ถือครอง รายได้ของครัวเรือน และการเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แตกต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ได้แก่ พืชน ไม้ไผ่ พืชสมุนไพร ผลไม้ หน่อไม้ เห็ด และแมลงกินได้ในพื้นที่กันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดดัง Table 1

Table 1 Results of hypothesis test.

Independent variable	Hypothesis test								
	Firewood	Timber	Bamboo	Herbs	Wild fruits	Bamboo shoot	Rattan	Mushroom	Edible insects
1. Educational level	F=1.778 ^{ns}	F=1.705 ^{ns}	F=0.502 ^{ns}	F=6.794*	F=2.483 ^{ns}	F=1.505 ^{ns}	F=0.827 ^{ns}	F=2.922*	F=1.650 ^{ns}
2. Main occupation	F=8.668*	F=10.386*	F=4.299*	F=3.560*	F=6.186*	F=4.788*	F=0.738 ^{ns}	F=6.155*	F=3.381*
3. Secondary occupation	t=3.645*	t=1.385 ^{ns}	t=2.930*	t=0.957 ^{ns}	t=-0.515 ^{ns}	t=2.052*	t=-0.196 ^{ns}	t=-0.712 ^{ns}	t=0.124 ^{ns}
4. Number of household members	F=1.065 ^{ns}	F=0.212 ^{ns}	F=0.588 ^{ns}	F=4.597*	F=0.087 ^{ns}	F=0.503 ^{ns}	F=4.784*	F=0.614 ^{ns}	F=1.367 ^{ns}
5. Size of land holding	F=1.463 ^{ns}	F=1.290 ^{ns}	F=2.026 ^{ns}	F=3.082*	F=2.422*	F=0.657 ^{ns}	F=0.908 ^{ns}	F=2.251 ^{ns}	F=1.471 ^{ns}
6. Household income	F=2.669*	F=3.906*	F=3.854*	F=1.783 ^{ns}	F=4.643*	F=1.201 ^{ns}	F=2.307 ^{ns}	F=4.098*	F=3.340*
7. Participation in forest resource conservation activities	F=8.622*	F=5.294*	F=5.954*	F=2.772 ^{ns}	F=3.793*	F=5.593*	F=2.959 ^{ns}	F=4.474*	F=1.360 ^{ns}

Remarks: * = Significance at 0.05 level; ^{ns} = non-significance at 0.05 level.

จาก Table 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพึงพิงทรัพยากรป่าไม้แยกรายชนิดมีรายละเอียดดังนี้

ไม้พิน จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามี 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาไม้พิน ได้แก่ 1) อาชีพหลัก พบว่า รายกรรที่รับราชการ ทำนา ทำไร่ รับจ้าง และทำสวนมีการเก็บหาไม้พินมากกว่ารายกรรที่ค้าขาย 2) การมีอาชีพรอง พบว่า ผู้ที่ไม่มีอาชีพรองมีการเก็บหาไม้พินมากกว่าผู้ที่มีอาชีพรอง 3) รายได้ของครัวเรือน พบว่า รายกรรที่มีรายได้ตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไปมีการเก็บหาไม้พินมากกว่ารายกรรที่มีรายได้ 40,000 - 60,000 บาท และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า รายกรรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2 ครั้ง และตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไปมีการเก็บหาไม้พินมากกว่ารายกรรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้ง และไม่เข้าร่วมกิจกรรม

ไม้ จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มี 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาไม้ ได้แก่ 1) อาชีพหลัก พบว่า รายกรรที่ทำไร่ มีการเก็บหาไม้มากกว่ารายกรรที่รับราชการ ทำนา ทำสวนและค้าขาย รายกรรที่รับจ้างมีการเก็บหาไม้มากกว่ารายกรรที่ทำนา และค้าขาย และรายกรรที่ทำสวนมีการเก็บหาไม้มากกว่ารายกรรที่ค้าขาย 2) รายได้ของครัวเรือน พบว่า รายกรรที่มีรายได้ตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไปมีการเก็บหาไม้มากกว่ารายกรรที่มีรายได้น้อยกว่า 40,000 บาท และ 3) การเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า รายกรรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2 ครั้ง มีการเก็บหาไม้มากกว่ารายกรรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้ง และไม่เข้าร่วมกิจกรรม

ไม้ไผ่ จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามี 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาไม้ไผ่ ได้แก่ 1) อาชีพหลัก พบว่า รายกรรที่รับราชการ ทำนา และทำสวนมีการเก็บหาไม้ไผ่มากกว่ารายกรรที่ค้าขาย 2) การมีอาชีพรอง พบว่า ผู้ที่ไม่มีอาชีพรองมีการเก็บหาไม้ไผ่มากกว่าผู้ที่มีอาชีพรอง 3) รายได้ของครัวเรือน พบว่า รายกรร

ที่มีรายได้น้อยกว่า 40,000 บาท มีการเก็บหาไม้ไผ่มากกว่ารายกรรที่มีรายได้ 40,000 - 60,000 บาท และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า รายกรรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2 ครั้งมีการเก็บหาไม้ไผ่มากกว่ารายกรรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้ง และไม่เข้าร่วมกิจกรรม

พืชสมุนไพร จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มี 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาพืชสมุนไพร ได้แก่ 1) ระดับการศึกษา พบว่า รายกรรที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษามีการเก็บหาพืชสมุนไพรมากกว่ารายกรรที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย 2) อาชีพหลัก พบว่า รายกรรที่ทำนา มีการเก็บหาพืชสมุนไพรมากกว่ารายกรรที่ทำไร่ ทำสวน รับจ้างและค้าขาย 3) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปมีการเก็บพืชสมุนไพรมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 คน และ 4) ขนาดพื้นที่ถือครอง พบว่า รายกรรกลุ่มที่มีพื้นที่ถือครองตั้งแต่ 15 ไร่ขึ้นไปมีการเก็บพืชสมุนไพรมากกว่ารายกรรกลุ่มที่มีพื้นที่ถือครองน้อยกว่า 5 ไร่ 5 - 10 ไร่ และ 10 - 15 ไร่

ผลไม้ จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามี 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาผลไม้ ได้แก่ 1) อาชีพหลัก พบว่า รายกรรที่ทำไร่ มีการเก็บหาผลไม้มากกว่ารายกรรที่รับราชการและค้าขาย และรายกรรที่ทำสวนมีการเก็บหาผลไม้มากกว่ารายกรรที่รับราชการ และค้าขาย 2) ขนาดพื้นที่ถือครอง พบว่า รายกรรกลุ่มที่มีพื้นที่ถือครอง 5 - 10 ไร่มีการเก็บหาผลไม้มากกว่ารายกรรกลุ่มที่ไม่มีพื้นที่ถือครอง และมีพื้นที่ถือครองตั้งแต่ 15 ไร่ขึ้นไป 3) รายได้ของครัวเรือน พบว่า รายกรรที่มีรายได้น้อยกว่า 40,000 บาท มีการเก็บหาผลไม้มากกว่ารายกรรที่มีรายได้ตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไป และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า รายกรรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2 ครั้ง และตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไปมีการ

เก็บหาผลไม้มากกว่าราษฎรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้ง และไม่เข้าร่วมกิจกรรม

หน่อไม้ จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามี 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาหน่อไม้ได้แก่ 1) อาชีพหลัก พบว่า ราษฎรที่ทำนา และทำสวนมีการเก็บหาหน่อไม้มากกว่าราษฎรที่ค้าขาย 2) การมีอาชีพรอง พบว่า ผู้ที่ไม่มีอาชีพรองมีการเก็บหาหน่อไม้มากกว่าผู้ที่มีอาชีพรอง และ 3) การเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ราษฎรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2 ครั้งมีการเก็บหาหน่อไม้มากกว่าราษฎรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้ง และไม่เข้าร่วมกิจกรรม

หวาย จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามี 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาหวายได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปมีการเก็บหาหวายมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4 คน 5 คน และ 6 คน

เห็ด จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามี 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาเห็ด ได้แก่ 1) ระดับการศึกษา พบว่า ราษฎรที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีการเก็บหาเห็ดมากกว่าราษฎรที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา และราษฎรที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีการเก็บหาเห็ดมากกว่าราษฎรที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา 2) อาชีพหลัก พบว่า ราษฎรที่ทำไร่มีการเก็บหาเห็ดมากกว่าราษฎรที่รับราชการ รับจ้างและค้าขาย และราษฎรที่ทำสวนมีการเก็บหาเห็ดมากกว่าราษฎรที่ค้าขาย 3) รายได้ของครัวเรือน พบว่า ราษฎรที่มีรายได้น้อยกว่า 40,000 บาท และมีรายได้ 40,000 - 60,000 บาท มีการเก็บหาเห็ดมากกว่าราษฎรที่มีรายได้ตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไป และ 4) การเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ราษฎรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2 ครั้งมีการ

เก็บหาเห็ดมากกว่าราษฎรกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1 ครั้ง และไม่เข้าร่วมกิจกรรม

แมลงกินได้ จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามี 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเก็บหาแมลงกินได้ ได้แก่ 1) อาชีพหลัก พบว่า ราษฎรที่ทำสวนมีการเก็บหาแมลงกินได้มากกว่าราษฎรที่รับราชการ 2) รายได้ของครัวเรือน พบว่า ราษฎรที่มีรายได้น้อยกว่า 40,000 บาท มีการเก็บหาแมลงกินได้มากกว่าราษฎรที่มีรายได้ตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไป และราษฎรที่มีรายได้ 40,000 - 60,000 บาท มีการเก็บหาแมลงกินได้มากกว่าราษฎรที่มีรายได้ 60,000 - 80,000 บาท และมีรายได้ตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไป

สรุป

การศึกษาการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่รอบป่ากันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 41.04 ปี ส่วนใหญ่มีเผ่าพันธุ์เป็นลาวลุ่ม จบการศึกษาระดับชั้นประถม อาชีพหลักทำนา ร้อยละ 65.93 มีอาชีพรองระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 37.02 ปี มีที่ดินถือครองเฉลี่ย 13.53 ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 73,996.46 บาทต่อปี รายจ่ายเฉลี่ย 44,505.31 บาทต่อปี ราษฎรร้อยละ 95.54 ได้รับข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 98.23 เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้ที่ราษฎรพึ่งพิง ได้แก่ ฟืน ไม้ ใผ่ พืชสมุนไพร ผลไม้ หน่อไม้ หวาย เห็ด และแมลงกินได้ โดยมีมูลค่าเท่ากับ 5,880,007.28 บาท

การทดสอบสมมติฐานพบว่าระดับการศึกษา อาชีพหลัก การมีอาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ที่ถือครอง รายได้ของครัวเรือน และการเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรต่างกันมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่กันชนของป่าสงวนแห่งชาติน้ำปุย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้
 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรมีการเผยแพร่และทำแผนที่
 แสดงขอบเขตป่ากันชนแห่งนี้ไว้ในแต่ละหมู่บ้านที่
 รายรอบป่ากันชนและให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญ
 และประโยชน์ของป่ากันชนแก่ราษฎร เนื่องจากราษฎร
 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าป่ากันชนไม่มีประโยชน์
 ทำให้มีราษฎรบางกลุ่มเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่า และในการ
 วางแผนการจัดการป่ากันชนนั้นควรมำปัจจัยต่างๆ ที่มี
 ผลต่อการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เข้ามาใช้พิจารณาด้วย
 สำหรับการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษากำลังผลิตของป่า
 เพื่อหาอุปทาน (supply) แล้วเปรียบเทียบกับอุปสงค์
 (demand) ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

คำนิยาม

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณโครงการ Thailand
 International Cooperation Agency (TICA) ที่ให้ทุน
 สนับสนุนผู้วิจัยลำดับที่ 1 ตลอดช่วงระยะเวลาการศึกษา 3 ปี

(พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2554) ขอขอบคุณแผนกกลีกรรม
 และป่าไม้แขวงไชยบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย
 ประชาชนลาว ที่ให้การสนับสนุนในการเก็บข้อมูล

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2536. แผนการคุ้มครอง และจัดสรรป่าสงวน
 แห่งชาติน้ำปู้ย. กระทรวงเกษตรและป่าไม้,
 เวียงจันทน์.
 ภูเวียงลัดดาวงศ์. 2548. การคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ
 แบบยั่งยืน ดิน น้ำ และป่าไม้. กองประชุม
 สัมมนาการผลิตเกษตรแบบยั่งยืน, เวียงจันทน์.
 สุปงกช จามิกร. 2526. สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัย
 สังคมศาสตร์. ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
 Yamane, T. 1973. *Statistics: An Introductory
 Analysis*. 3rd ed. Harper International,
 Edition, Tokyo.